

VMO-themabijeenkomst 24 oktober 2024

Machtsbalans en geweldloos in mediation

Datum: donderdag 24 oktober 2024

Bijdrage van:

Christien Brinkgreve
Emeritus hoogleraar sociale wetenschappen aan de UU

Over macht en gezag

1. intro

Mooie van mediation: vrije ruimte, als een soort veilige plek in een wereld bezaaid met conflicten. Werkt alleen als het veilig is, en als er sprake is van gelijkwaardigheid.

In een wereld waarin machtsverhoudingen ongelijk zijn.

We hebben allemaal ervaringen met macht, en met conflicten, misschien ook allergische reacties ontwikkeld tav vertoon van macht. Belangrijk om ook jezelf als mediator op dit punt te kennen: bewust te zijn van je eigen reflexen tav macht, hoe eigen ervaringen doorwerken.

Mijn ervaring tav macht: allergisch voor vertoon van mannelijk overwicht, zeker als je weinig achting voor ze hebt. Moeite met hiërarchie, kan me er slecht in voegen (wie ben je dat je iets over me te zeggen hebt) maar ook een verlangen naar mensen die ik hoog acht, die ik wijs vind, een voorbeeld. Deze gelijktijdigheid is algemener, zit in onze cultuur: moeite met hiërarchie, een verlangen naar gelijkheid en vrijheid, en tegelijk een verlangen naar gezag, naar leiderschap. (zie mijn boek *Het verlangen naar gezag*)

Gezag is iets anders dan macht: bij macht horen de middelen om dat af te dwingen, heeft een kant van geweld. Belangrijk om te onderkennen hoe dat speelt, wat de verschijningsvormen zijn, en hoe het uitwerkt. Belangrijk dit te onderkennen bij anderen, en bij jezelf als mediator.

2. algemener verhaal over macht

Macht is een kernbegrip in mijn vak, geldt ook voor contact, relatie, interactie.

Macht is niet iets als een ding dat je weg kunt doen: macht is een relatie.

Er is altijd sprake van macht in relaties, soms zo vanzelfsprekend dat je het niet eens merkt.

Macht kan fluctueren. Kent taaie patronen die ondergronds doorwerken.

Het kan verschillende gedaanten aannemen: fysiek overwicht, verankering in wetten, definitiemacht: wie bepaalt wat de norm is, de eisen, passend gedrag, wat je wel en niet mag zeggen, ruimte innemen

Er kan sprake zijn van hardnekkige structurele machtsverschillen

Hoeft niet als probleem te worden ervaren, soms zijn machtsverschillen geaccepteerd, men is niet anders gewend, de macht van de vanzelfsprekendheid, van de vanzelfzwijgendheid

Wordt wel een probleem als mensen als object worden behandeld, hun noden veronachtzaamd, bij vernedering, schoffering mishandeling, maar de gevoeligheid hiervoor wordt groter bij verschuiving van machtsverhoudingen.

Vernedering, verwaarlozing kan een tijd doorgaan, maar dan wordt wel de kiem gelegd voor verzet, opstand, revolutie die pas veel later kan ontbranden. Daar is massa voor nodig, gedeelde verhalen, krijgen van een stem (#Me-too, toeslagenschandaal).

Spanningen ontstaan als machtsverhoudingen verschuiven: dan worden situaties als grensoverschrijdend beschouwd die daarvoor gewoon waren. Als er onduidelijkheden bestaan over verdeling van verantwoordelijkheden: wie heeft zeggenschap waarover, wie is aansprakelijk waarvoor? Als er geen vertrouwen meer is dat er zorg wordt gedragen voor de noden en belangen van burgers, als er sprake is van liefdeloze macht. De vraag is kwijtgeraakt: wat betekent het beleid voor de ontvanger?

3. Mediation ontstaat bij conflicten waar mensen niet uitkomen.

Waar gaan die conflicten over? Waar gaan ze 'eigenlijk' over? (onderlagen)

Wil een mediation slagen moet er ruimte zijn voor alle stemmen en ervaringen op een gelijkwaardig niveau, vraagt alertheid op de subtiele uitingen van machtsoverwicht: lichaamshouding, wie onderbreekt wie, wordt er naar elkaar geluisterd?

Is er sprake van een gesprek of wordt er informatie uitgestort?

Wat is goed luisteren?

(punt in de discussie: betekent ook niet meebuigen met alle wensen en klachten van burgers, ze moeten zich gehoord weten, dat is niet hetzelfde als hun zin krijgen want dat kan vaak niet want botst met andere belangen of wetten en regels Burgers wel 'meenemen' in de besluitvorming).

Overheid heeft machtspositie, burgers hebben soms een geschiedenis van slechte ervaringen met de overheid: houding van wantrouwen tegenover houding van arrogantie, burgers die zich niet gehoord en gezien en behartigd voelen.

4. (iets gezegd over mijn relatie tot macht: oefening)

Wat jij met een conflict doet, wat een conflict met jou doet. Wat doet macht met jou?

Goed om je daarvan bewust te zijn, wat je zelf hebt met thema, om je vrij te kunnen opstellen en middenpositie te kunnen pakken.

Vrije ruimte voor een gelijkwaardig gesprek, onpartijdig, soms moet je de ene partij empoweren om tot een gelijkwaardig gesprek te kunnen komen,

Soms moet je de machtiger partij wijze op hun subtiele en vanzelfsprekende vormen van machtsverwicht: lichaamshouding, ruimte innemen, macht van het woord (en daarachter: van de sancties)

Erbij geroepen bij conflicten: wat zit eronder? Waar gaat het over?

Zelfkennis belangrijk van eigen relatie tot macht

++++++ Einde bijdrage ++++++